

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ШКОЛЯРІВ

Кузьменко Ірина

Харківська державна академія фізичної культури, Харків

Анотація. У статті представлена характеристика інноваційних освітніх технологій, що застосовуються у процесі фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти. Розглянуто впровадження в освітній процес мультимедійних технологій, інноваційних видів рухової діяльності, інтерактивних технологій та диференційованого підходу у навчанні.

Ключові слова: мультимедійні технології, інноваційна рухова діяльність, інтерактивні технології, диференційоване навчання.

Вступ. Освіта є важливою складовою суспільства і має тісний взаємозв'язок зі станом науково-технічного прогресу, тенденціями розвитку економічної, соціальної, культурної та наукової сфер. Разом зі змінами, що відбуваються в суспільстві, змінюються і освітні тенденції. Інновації в освіті – це закономірне, динамічне явище, що дає змогу ефективно вирішувати поставлені дидактичні завдання відповідно до прогресивних тенденцій розвитку суспільства і суттєво поліпшити результати освітньої діяльності.

Вчені розглядають інновацію в освіті як процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання важливих педагогічних проблем; результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень у вирішенні різноманітних педагогічних питань; різноманітні ініціативи, що стають перспективними для еволюції освіти й позитивно впливають на її подальший розвиток [6, 9, 19].

Важливою складовою освітньої діяльності в закладах загальної середньої освіти є процес фізичного виховання. Великий потенціал фізичного виховання полягає в забезпеченні всебічного гармонійного розвитку особистості. Завдання фізичного виховання спрямовані на зміцнення здоров'я, загартування

організму, підвищення рівня фізичної підготовленості, фізичного розвитку, працездатності дитини, оволодіння знаннями, вміннями та навичками у галузі фізичної культури, виховання моральних, естетичних та вольових якостей [16, 24].

Однак, на сьогоднішній день серед молоді відмічається низький рівень мотивації до систематичних занять фізичною культурою, спортом, здорового способу життя; недостатній рівень знань про значення фізичної культури і спорту в житті людини; зниження престижу предмету «Фізична культура»; знецінення значущості інших форм занять фізичними вправами в загальноосвітній школі [2, 6, 21].

О. І. Красов, М. В. Кусай [10], І. Кузьменко [11], М. А. Мамешина [13] Н. Москаленко [19] відмічають важливе значення інноваційної діяльності у підвищенні інтересу школярів до занять фізичними вправами. Велика кількість наукових досліджень торкається питання експериментування і апробації сучасних освітніх інновацій, які спрямовані на оновлення форм, змісту, методів, методичних прийомів та засобів фізичного виховання в освітньому процесі [4,15, 20, 22, 29].

Отже, вивчення різноманіття освітніх інновацій, що спрямовані на вдосконалення процесу фізичного виховання і підвищення інтересу до занять фізичними вправами в закладах загальної середньої освіти є актуальним, своєчасним та соціально значущим напрямком дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося відповідно до Тематичного плану Харківської державної академії фізичної культури за науковою темою «Вдосконалення процесу фізичного виховання різних верств населення» на 2020–2026 рр. (№ держреєстрації 0120U101110).

Мета дослідження: проаналізувати використання освітніх інновацій у процесі фізичного виховання школярів.

Матеріал і методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувався метод теоретичного аналізу і узагальнення науково-

методичної літератури.

Результати дослідження та їх обговорення. На сучасному етапі розвитку освіти відбувається пошук шляхів удосконалення навчального процесу. Пріоритетним напрямком у закладах загальної середньої освіти є використання інноваційних технологій на уроках і позакласних заняттях.

Одним із шляхів підвищення ефективності фізкультурно-оздоровчої діяльності є впровадження мультимедійних технологій. Сучасні інформаційні та телекомунікаційні технології дедалі ширше використовуються як засіб інтенсифікації навчального процесу у закладах освіти. Як один із новітніх засобів, мультимедійні технології можуть перетворити процес фізичного виховання на високопродуктивний, мотивований та інноваційний [8].

С. О. Моїсєєв [18] відмічає, що мультимедіа – це складний, багатоаспектний феномен, який може бути технологією, інформаційним ресурсом, комп'ютерним, програмним, апаратним забезпеченням та особливим видом інформації. На його думку, освітні мультимедійні технології слід розглядати як інтегративний та інтерактивний комплекс графічної, звукової, фото- та відео- інформації, який за певних умов може перетворюватись у віртуальне середовище, що має значний емоційний заряд і сприяє підвищенню ефективності навчально-виховної взаємодії у системі учитель-комп'ютер-учень. Не зважаючи на ряд труднощів, використання мультимедійних технологій дозволяє вчителю фізичної культури підвищити ефективність вирішення освітніх, виховних, оздоровчих завдань та забезпечує можливість інтенсифікації шкільної освіти і підвищення мотивації учнів до навчання.

В. В. Жабчик [7] вказує, що інноваційні технології та технології дистанційного навчання забезпечують підняття освіти на якісно новий рівень. З розвитком інноваційних технологій вчителі можуть знайти великий обсяг корисної інформації в інтернет-ресурсах, створити матеріали самостійно, записати різноманітні відео-уроки, комплекси вправ тощо.

Питання використання мультимедійних систем у фізичному вихованні розглядали К. Н. Сергієнко, А. І. Сторожик [23]. Розроблена авторами

мультимедійна програма «Аеробіка для дітей» включає теоретичний, практичний матеріали, відео уроки, комплекси фізичних вправ. Використання її в процесі фізичного виховання молодших школярів, на думку авторів, сприяє формуванню інтересу до навчання та підвищенню пізнавальної активності, цілісному сприйманню фізичного виховання як системи здорового способу життя, формуванню розумових умінь та навичок і гармонійному розвитку в цілому.

І. Ю. Філенко, В. М. Плужніков [26] розкрили основні аспекти розробки та використання комп'ютерних навчальних посібників при проведенні уроків фізичної культури в учнів 5-6 класів. Авторами проведено експериментальне впровадження розробки на уроках за темою «Баскетбол», основною дидактичною перевагою якої є мультимедійні ролики, які сприяють навчанню віртуальному моделюванню ігрових ситуацій.

Сучасні зміни в світі вимагають виховання компетентних і активних учнів з відповідною системою цінностей. Необхідні умови розвитку створюються під час використання в освітньому процесі інтерактивних технологій.

На думку А. В. Афанасьєва [3] широкий арсенал методів інтерактивного навчання фізичної культури забезпечує динамічність перебігу уроків, варіативність у реалізації освітніх, оздоровчих і виховних завдань, що підвищує мотиваційну складову та ефективність педагогічного впливу.

О. Школа [28] підкреслює важливість інтерактивних технологій для формування життєвої компетентності на уроках фізичної культури учнів молодших класів. Під час уроків з використанням інтерактивних технологій забезпечується підвищення загальної культури особистості; задоволення потреби в спілкуванні; розвиток техніки спілкування та взаємодії, здібностей, почуттів, переконань; розвиваються психічні процеси – сприймання, пам'ять, увага, уява тощо; відбувається формування вмінь аналізувати, порівнювати, виділяти головне, а на основі цього – критично мислити та приймати відповідальні рішення.

Р. Чопик, М. Полякова [27] вважають, що застосування інтерактивних технологій на уроках фізичної культури є одним із нетрадиційних підходів до вивчення техніки фізичних вправ та збільшення проценту засвоєння матеріалу. Автори розробили й теоретично обґрунтували програму впровадження інтерактивних технологій з варіативного модуля «Баскетбол», яка, на відміну від традиційних методик, передбачає засвоєння техніки фізичних вправ на основі творчо-пошукової діяльності учнів.

На даний час чимало праць присвячено модернізації процесу фізичного виховання школярів за рахунок впровадження різноманітних інноваційних видів рухової діяльності. Останнім часом фахівці дотримуються думки про необхідність урізноманітнення уроків фізичної культури вправами з популярних нині видів рухової активності, таких як кросфіт, воркаут, чирлідінг, корфбол та інші.

На думку В. В. Слюсаренка [24] уроки фізичної культури з використанням елементів кросфіту роблять навчальний процес більш захоплюючим, сприяють появі активного пізнавального інтересу школярів, формуванню та вдосконаленню рухових умінь і навичок, зміцненню організму людини, розумінню того, що фізична активність – це необхідність для подальшого життя. В свою чергу, позитивний вплив вправ кросфіту на рівень фізичної підготовленості учнів старших класів відмічає А. Петрова [22].

Одним з інноваційних видів рухової активності є воркаут, який стрімко набуває популярності в Україні. Більшість технічних елементів воркаута потребують досить високого рівня розвитку силових та координаційних якостей, без яких не можливо вивчення та подальше вдосконалення технічних елементів. Результати досліджень В. Ю. Нагорнюка, І. П. Масляк [20] свідчать про позитивний вплив воркауту на прояв сили хлопців середнього шкільного віку.

Сучасним, прогресивним, видовищним і різноспрямованим видом рухової активності є чирлідінг. Позитивний вплив вправ чирлідінгу на рівень фізичного здоров'я та рухової підготовленості школярів середніх класів

відмічають Т. М. Бала [4], Т. Bala, N. Krivoruchko, I. Masliak та ін. [29].

І. Кузьменко, А. Сирбу [12] вказують, що застосування у процесі фізичного виховання корфболу, як сучасного інноваційного виду спорту, сприяє зміцненню здоров'я, підвищенню рівня фізичної підготовленості, зацікавленості до систематичних занять фізичними вправами, розвиває творчий потенціал учнів.

Фітбол-аеробіка, будучи інноваційним видом оздоровчої фізичної культури, володіє специфічними особливостями, великою різноманітністю засобів і має можливість багатофункціонального їх використання з метою оздоровчого впливу на організм тих, хто займається. Т. І. Суворова, О. В. Радченко, В. П. Констанкевич [25] відмічають, що заняття фітбол-аеробікою позитивно впливають на показники фізичної підготовленості дівчат-старшокласниць. У процесі фізкультурних занять відзначалося достовірне покращення функції рівноваги, гнучкості й сили. Тенденцію до покращення мали результати швидкісних здібностей, спритності, витривалості.

І. Масляк, В. Маринець [17] зазначають, що перспективним видом рухової діяльності для широкого впровадження у фізичне виховання закладів освіти є флорбол, оскільки позитивно впливає на рухову підготовленість та фізичний розвиток осіб різного віку.

Аналіз наукової літератури виявив низку робіт, присвячених застосуванню диференційованого підходу у фізичному вихованні з урахуванням рівня фізичного здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовленості дітей шкільного віку.

Питання диференціації навчання в межах шкільного фізичного виховання на підставі моніторингу фізичного здоров'я школярів середніх класів порушене в роботах М. А. Мамешиної [13, 15], М. А. Мамешиної, І. П. Масляк [14]. Використання багаторівневої системи фізичних вправ диференційованого навчання з урахуванням індивідуальних особливостей учнів в процесі фізичного виховання школярів середніх класів, на їх думку, є актуальним напрямком досліджень. Автори відмічають підвищення рівня фізичного

здоров'я та рухової підготовленості учнів 7–9-х класів після впровадження запропонованої системи фізичних вправ.

Н. Бондарчук [5] акцентує увагу на тому, що на уроках з фізичної культури слід використовувати диференційований підхід, який значною мірою базується на знанні та врахуванні індивідуальних особливостей. Технології диференціації передбачають специфічну організацію навчального матеріалу у вигляді диференційованих методик для різних груп учнів, що формуються на основі різних критеріїв, а також можливість для кожного школяра знайти ту сферу рухової активності, в якій він може потенційно найкраще себе реалізувати. В процесі такої організації фізичного виховання, як відмічає автор, відбувається зміцнення здоров'я, вдосконалення життєво важливих рухових умінь і навичок, розширення індивідуального рухового досвіду, підвищення ефективності уроків.

На думку Р. Арламовського, І. Султанова, І. Іванишина [1] диференційований підхід щодо дозування фізичних навантажень з урахуванням соматотипологічних особливостей розвитку організму є актуальним аспектом удосконалення процесу фізичного виховання, що сприяє оптимізації процесів росту та розвитку організму, підвищення рівня фізичної підготовленості та резервів здоров'я дітей підліткового віку.

Висновки:

1. Використання освітніх інновацій у фізичному вихованні школярів сприяє формуванню стійкої мотивації до занять фізичними вправами, зміцненню здоров'я, підвищенню рухової активності, рівня фізичної підготовленості, використанню набутих рухових умінь і навичок у повсякденній діяльності, допомагає розвитку активної та творчої особистості.

2. Значний освітній потенціал у процесі фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти має застосування мультимедійних технологій, сучасних популярних видів рухової діяльності, інтерактивних технологій та диференційованого навчання.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку можуть

полягати у визначенні впливу інноваційних засобів фізичного виховання на рівень фізичної підготовленості школярів.

Список використаної літератури

1. Арламовський Р., Султанова І. Д., Іванишин І. М. Моделі фізичної підготовленості підлітків різних соматотипів. Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура. 2016. Вип. 23. С. 46–57. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpnu_fiz_kult_2016_23_10

2. Ареф'єв В. Г. Здоров'я підлітків і рухова активність. Сучасні проблеми здоров'я та здорового способу життя у фізкультурній освіті. Зб. наук. матеріалів. Чернігів. 2014. 118(3). С. 5–9.

3. Афанасьєв А. В. Можливості застосування інтерактивних методів у процесі навчання фізичної культури старшокласників. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Випуск 2 (130). 2021. С. 16–18.

4. Бала Т. М. Комплексна оцінка впливу вправ чирлідінгу на фізичне здоров'я та рухову підготовленість школярів середніх класів. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту: [спец.] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Харків. 2013. 22 с.

5. Бондарчук Н. Врахування стану здоров'я та рівня фізичної підготовленості при застосуванні диференційованого підходу на уроках фізичної культури. Спортивний вісник Придніпров'я. № 3. 2016. С. 9–14

6. Воробйова О. М., Бурцева О. В., Кожуховська А. В. Інноваційні технології як мотивація до формування здорового способу життя. Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України): у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.). За загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. С. 674–676.

7. Жабчик В. В. Інноваційні технології та технології дистанційного навчання на уроках фізичної культури. Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури і спорту. № 5. 2021. С. 63–65.

8. Каллаур Л. В. Застосування інформаційних технологій у фізичному вихованні школярів та студентів. Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту: збірник наукових праць. Харків: ХДАФК, 2018. Випуск 2. С. 43–48. Режим доступу:<http://journals.uran.ua/itfcs/article/view/132491>.

9. Колесник А. С. Використання інноваційних технологій під час занять з фізичної культури. Молодий вчений. № 11 (63). 2018. С. 553–558.

10. Красов О. І., Кусай М. В. Інноваційні технології в фізичному вихованні школярів. Актуальні проблеми і перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і туризму: колективна монографія за заг. ред. Н. Є. Панегелової. Переяслав, 2020. С. 138–147.

11. Кузьменко І. Сучасні підходи до підвищення рухової активності школярів основної школи. Фізична активність і якість життя людини [текст]: зб. тез доп. IV Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (10 черв. 2020 р.). уклад.: А. В. Цьось, С. Я. Индика. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2020. С. 23.

12. Кузьменко Ірина, Сирбу Андрій. Корфбол як інноваційна складова сучасного уроку з фізичної культури. Фізична культура, спорт і здоров'я: стан, проблеми та перспективи: збірник тез XX Міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 грудня 2020 року. Харків: ХДАФК, 2020. С. 27–28.

13. Мамешина М. А. Інноваційні напрямки підвищення фізичного здоров'я та рухової підготовленості учнівської молоді. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2018. Вип. 154. Т.1. С. 115–118.

14. Мамешина М. А., Масляк, І. П. Рівень фізичного здоров'я учнів 7-8-х класів під впливом багаторівневої системи фізичних вправ диференційованого

навчання. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. 2017. С. 312–322
<https://doi.org/10.32626/2309-8082.2017-0.%p>

15. Мамешина М. Диференціація змісту навчальних занять з фізичного виховання з урахуванням показників фізичного здоров'я та фізичної підготовленості школярів 7–9-х класів. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2019. № 6(74). С. 25–31. doi: 10.15391/snsv.2019-6.004.

16. Масляк І. П., Мамешина М. А. Теорія та методика фізичного виховання. Навчальний посібник. перероб. Харків: ХДАФК, 2018. 180 с.

17. Масляк Ірина, Маринець Володимир. Флорбол як засіб фізичного виховання у закладах освіти. Фізична культура, спорт і здоров'я: стан, проблеми та перспективи: збірник тез ХХ Міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 грудня 2020 року. Харків: ХДАФК, 2020. С. 31.

18. Моїсеєв С. О. Використання мультимедійних технологій на конкурсних уроках фізичної культури. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». Том 1. № 60. 2011. С. 114–120

19. Москаленко Н. Інноваційна діяльність у фізичному вихованні загальноосвітніх навчальних закладів. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: збірник наукових праць... № 4 (55). 2015. С. 35–38.

20. Нагорнюк В. Ю., Масляк І. П. Вплив воркауту на прояв силових здібностей школярів середніх класів. Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення. Збірник наукових праць. Харків. ХДАФК, 2018. С. 194–204.

21. Осадець М. М., Слобожанінов А. А., Волощук А. О. Сучасні проблеми фізичного виховання школярів. Молодий вчений. № 3.3 (55.3). 2018. С. 71–73.

22. Петрова А. Вплив вправ кросфіту на рівень фізичної підготовленості школярів старшого шкільного віку. Слобожанський науково-спортивний вісник 2021. 2(82). С. 63–69.

23. Сергієнко К. Н., Сторожик А. І. Використання мультимедійних

технологій у процесі фізичного виховання молодших школярів. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2009. № 11. С. 101–103.

24. Слюсаренко В. В. Використання елементів тренувань з програми кросфіту на уроках фізкультури в загальноосвітній школі. Методичний посібник. Вінниця, 2017. 49 с.

25. Суворова Т. І., Радченко О. В., Констанкевич В. П. Підвищення рівня фізичної підготовленості дівчат-старшокласниць засобами фітбол-аеробіки. Молодий вчений. № 12.1 (64.1). 2018. С. 68–71.

26. Філенко І. Ю., Плужніков В. М. Застосування інформаційних засобів навчання учнів 5-6 класів при проведенні уроків фізичної культури. Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту. 2017. Вип. 1. С. 110–113.

27. Чопик Р., Полякова М. Упровадження в урок фізичної культури інтерактивних технологій із варіативного модуля «Баскетбол». Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: збірник наукових праць... № 3 (19), 2012. С. 180–182.

28. Школа О. М. Вплив інтерактивних технологій навчання на уроках фізичної культури учнів молодших класів на формування їхньої життєвої компетентності. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2012. № 2. С. 142–146. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2012_2_37

29. Bala T., Krivoruchko N., Masliak I., Stasyuk R., Arieshyna Y., Kuzmenko I. Influence of cheerleading classes on functional state of respiratory system of 10-16 year old teenagers. Journal of Physical Education and Sport. 2018. 18. P. 1850–1855.